

מתניתין:

א-ו כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה, שפשוף בחיטים שלש מאות פעם, (1) בין ידיו.

וכן חמש מאות בעיטה, בועט בהם בעובי האגרוף, כדרך הגבלים. (2)

ונחלקו תנאים בדבר: לדעת תנא קמא, שיפה

ובעיטה אלו הוא עושה בחיטין כדי שיהיו נוחים להשיר את קליפתם מהם.

רבי יוסי אומר: בבצק הוא עושה כן, כדי שיהיה נאה.

כל המנחות באות עשר עשר חלות, (3) עושה מעיסת המנחה (4) עשר חלות, ואופה אותן, (5) חוץ מלחם הפנים שעל השולחן, וחביתי כהן

לחם אם לאו.

ב. הסוגיא נתבארה על פי פירוש רש"י; ויש בזה שיטות אחרות, ולפי שאין עיקר מקומה של סוגיא זו כאן, אלא בכרכות לז ב, לפיכך לא הארכנו כאן.

1. כן הוא לשון המשנה "שיפה ובעיטה בחיטין"; וכן הוא גם לשון הרמב"ם [איסורי מזבח ז ה]: כל החיטים של מנחות טעונות.

וכתב ב"שפת אמת": לא נתבאר בגמרא אם גם במנחת שעורין [מנחת העומר ומנחת סוטה] היתה שיפה ובעיטה, ולמאן דאמר שיפה ובעיטה בחיטין [ולא בבצק] יש לומר דקאי גם על מנחת הסולת, וגם מנחת העומר [שהיא מנחת סולת הבאה מן השעורין], דחיטה לאו דוקא, והוא הדין שעורין; אבל למאן דאמר בבצק, צריך לומר דכל המנחות הנאפות קאמר, ואינו כולל מנחת סולת, וממילא אין שעורים בכלל, שמנחות השעורין הן בעומר והן בסוטה מנחות סולת הם; ומיהו מה דפשיטא ליה לה"שפת אמת" שלדעת רבי יוסי לא נאמר דין זה במנחת סולת; יש מקום לומר שהוא תלוי במחלוקת אם צריך לעשותה עשר חלות, או אפשר שאף לדעת הסובר שאין צריך עשר חלות, מכל מקום שמצוה לאפותו משום "מצות תאכל", וכמו שהובא בהערות לדף קודם, הוא הדין שהבצק צריך שיפה ובעיטה].

2. על פי רש"י מכתב יד; והוסיף: או בעובי פס ידו הסמוך לזרוע; לישנא אחרינא: בעיטה ברגל.

3. בפירוש המיוחס לרש"י כתב: באות עשר עשר: חלות או רקיקין, וכוונתו לפרש את כפל הלשון "עשר עשר".

4. לאחר לישתה בפושרין ובלילתה בשמן [לדעת חכמים]; ואין חילוק בין אם התנדב עשרון אחד או שהתנדב ששים עשרון, לעולם עושה הוא מכל המנחה עשר חלות.

5. ברש"י מכתב יד מבואר כאן, שאף את מנחת הסולת שכבר נקמצה, הרי הוא אופה את שייריה עשר חלות; וכבר נתבאר בהערות לדף הקודם שאין הדברים מוסכמים, ואף לשיטת רש"י עצמו; [ראה שם, ובמשנה למלך מעשה הקרבנות יג].

והנה טעמו של רש"י הוא לכאורה, משום ש"כל המנחות" משמע אף מנחת סולת, ומיהו מנחת חוטא שאין בה שמן, ולדעת הסובר שאינה מגבלה במים, בהכרח שאינה באה עשר חלות.

ובמשנה למלך שם דקדק מלשון הרמב"ם שם "כל ארבע מנחות אלו האפוריות, כשאופין אותן, אופין כל עשרון עשר חלות" שהוא בא למעט את מנחת הסולת, ראה שם; וב"לחם משנה" שם סובר בדעת הרמב"ם שאף מנחת

גדול [מנחת כהן משיח"], שהן באות שתיים עשרה חלות, (6) דברי רבי יהודה.

רבי מאיר חולק ואומר: כולם באות שתיים עשרה חלות, הוי"ן מחלות תורה [ארבעים חלות; שלשים חלות מצה משלשה מינים: חלות, רקיקין, רבוכה; ועוד עשר חלות חמץ] וחלות נזירות [משני מינים, חלות ורקיקים שמביא הנזיר ביום מלאת לו ימי הנזירות שנזר], שהן באות עשר עשר מכל מין.

גמרא:

שנינו במשנה: כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה, וחמש מאות בעיטה:

תנא בכרייתא: כך הוא סדר השיפה והבעיטה: שף פעם אחת, ובועט שתיים. שף שתיים ובועט שלש. הרי לכל שלש שיפות חמש בעיטות. וחוזר ושף אחת ובועט שתיים, שף שתיים ובועט שלש, עד שישלים שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה.

בעי רבי ירמיה בענין השיפה, שהוא מוליך

ומחזיר את ידו:

האם אמטויי ואתויי חד [הולכת היד והחזרתה לשיפה אחת תיחשב] —

או דילמא: אמטוי ואתויי תרי, הולכת היד והחזרתה, לשתיים ייחשבו — (7)

מאי, כיצד הוא מחשב?

ומסקינן: תיקו.

שנינו במשנה: שיפה ובעיטה בחיטין, רבי יוסי אומר: בכצק:

איבעיא להו [נסתפקו בני הישיבה בפירוש דברי רבי יוסי]: האם רבי יוסי לחלוק הוא בא, ולומר כי בכצק בלבד הוא שף ובועט, ולא בחיטין.

או דילמא להוסיף בא רבי יוסי, ולומר כי אף בכצק עושה שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה, מלבד מה שהוא עושה בחיטין?

תא שמע שאינו עושה כן, אלא בכצק, מהא דתניא: שיפה ובעיטה בחיטין. רבי יוסי

בערב; ו"מנחת חינוך" שאף היא נכללת בדין משנתנו, מקריבים את כל שתיים עשרה החלות כאחת.

7. כתב ב"שפת אמת": אי נימא "אמטויי חד ואתויי חד", צריכים לפרש מה ששנינו "שף אחת" פירוש: אמטויי, ואחר הבעיטה שף, היינו אתויי; ולפי זה אפשר לומר, דמודה רבי ירמיה דשיפה סגי באמטויי לבד או אתויי לבד, דהא לא מפורש שצריך להיות מוליך ומביא והכל בכלל שיפה, רק בזה מסופק רבי ירמיה: אי מוליך ומביא ייחשב לשתיים או לאחת, אבל

סולת בכלל; ולכאורה נראה שלכולי עלמא אין מנחת נסכים בכלל מנחות האפיות, כי אף אם מנחת סולת היא בכלל, היינו משום שיש דין באפיתה כדי לקיים "מצות תאכל", וכמו שכתבו האחרונים; אבל מנחת נסכים, לכאורה ודאי שאינה בכלל המנחות האפיות.

6. נחלקו הרמב"ם והראב"ד [מעשה הקרבנות יג ד], לדעת הרמב"ם: חוצים את שתיים עשרה החלות כל חלה לשנים, ומקריבים את מחצית כל החלות בבוקר ואת מחציתם בערב; ולדעת הראב"ד: מקריבים שש חלות בבוקר, ושש חלות

ג. כתיב בפרשת לחמי תודה [ויקרא ז יב]: "אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן, וסולת מורבכת חלות בלוות בשמן. על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו, על זבח תודת שלמיו. והקריב ממנו אחד מכל קרבן [חלה אחת מכל מין] תרומה לה', לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה [והשאר נאכל לבעלים];" וילפינן לקמן עז ב: נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר "תרומה", מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה; ולמדנו שיהיה מכל מין עשר חלות.

שואלת הגמרא: הניחא לחם הפנים שהוא עושה אותו שתיים עשרה חלות, כי הרי **בהריא כתיב ביה**, במפורש אמר הכתוב "שתיים עשרה חלות".

וניחא גם **הביתוי כהן גדול** שהן באות שתיים עשרה, כי **אתיא** "חוקה" ["חק עולם"] חוקה ["חק עולם"] **מלחם הפנים**, ולמדנו: כשם שלחם הפנים שתיים עשרה חלות, כך גם מנחת חביתין.

אך מה ששינונו בשאר המנחות דהן **באות**

אומר: שיפה ובעיטה בבצק. הרי משמע שיפה ובעיטה בבצק ולא בחיטים כדברי תנא קמא.⁽⁸⁾

שינונו במשנה: **כל המנחות באות עשר עשר, חוץ מלחם הפנים וחביתוי כהן גדול שהם באות שתיים עשרה**:

א. כתיב בפרשת לחם הפנים [ויקרא כד ה]: "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת. ושמת אותם שתיים מערכות. ונתת על המערכת לבונה זכה, והיתה ללחם לאזכרה [הלבונה ללחם הפנים כקומץ למנחה שאף הוא נקרא "אזכרה". ובהקטרת הלבונה נותר הלחם לאכילה, כמו מנחה הניתרת על ידי הקטרת הקומץ] אשה לה'. והיתה לאהרן ולבניו, ואכלוהו במקום קדוש, כי קודש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם".

ב. וכתיב במנחת חביתין [ויקרא ו יב]: "זה קרבן אהרן, עשירית האפה סולת מנחה תמיד, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. על מחבת בשמן תיעשה מורבכת תביאנה, תופיני מנחת פתים תקריב ריח ניחוח לה'. והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה, חק עולם לה' כליל תקטר".

וב"טהרת הקודש" ביאר: בשלמא במתניתין דלט גרסינן בדברי רבי יוסי "שיפה ובעיטה", אם כן איכא למימר דאדברי תנא קמא קאי, דקאמר "שיפה ובעיטה בחיטים" וקאמר רבי יוסי "בבצק", ופירושו אף בבצק; אבל בביתא דקאמר רבי יוסי "שיפה ובעיטה בבצק", אם כן שמע מינה דלאו אתנא קמא הוא דקמהדר רבי יוסי, אלא בפני עצמו אמר את דבריו, והתנא דביתא הוא שסידר את הדברים ששמע מתנא

הבאה או הולכה גרידא מיחשב שפיר שיפה; [וצריך ביאור הסברא בזה, כי אם הולכה לבד או הבאה לבד חשובה שיפה, למה לא ייחשבו ההולכה וההבאה לשתיים], אך ברמב"ם לא משמע כן, ע"ש.

8. כתב ב"קרן אורה": קשה קצת: מאי פשיטותא היא זו דילמא הכא נמי אף בבצק קאמר; וראה שם.

עשר עשר חלות, זאת מנולן?

ומשנינן: גמר את כל המנחות מלחמי תודה: מה להלן בלחמי תודה, עשר חלות מכל מין, (9) אף כאן בכל המנחות, עשר חלות הן באין.

ומקשינן: עד שאתה לומד את כל המנחות מלחמי תודה, ולילף לכל המנחות מלחם הפנים, ונאמר, מה להלן, בלחם הפנים, שתיים עשרה חלות, אף כאן כל המנחות שתיים עשרה חלות?!

ומשנינן: מסתברא, מלחמי תודה הוה ליה למילף לכל המנחות, שכן יש דמיון ביניהם בששה דברים:

א. יחיד מביא את כל המנחות ולחמי תודה, ואינן מנחות ציבור כלחם הפנים.

ב. שנתנדב, שאר המנחות ולחמי תודה בנדבה הם באים, תאמר בלחם הפנים שחובת ציבור היא. (10)

ג. שמן טעונות כל המנחות ולחמי תודה, תאמר בלחם הפנים שאינו טעון שמן.

ד. נפסל, נפסלות הן שאר המנחות ולחמי תודה בלינה, אבל לחם הפנים אינו נפסל, שהרי עומד הוא על השולחן שמונה ימים.

ה. שלא בשבת באין המנחות ולחמי תודה, ואילו לחם הפנים דוחה את השבת.

ו. ושלא בטומאה הן באין, ואילו לחם הפנים דוחה את הטומאה.

ומקשינן: אדרבה, מלחם הפנים הוה ליה למילף לכל המנחות, שכן דומים הם לו בארבעה דברים:

א. הקדש. המנחות ולחם הפנים קדשי קדשים הם, תאמר בלחמי תודה שקדשים קלים הם.

ב. ולבונה, טעונים המנחות ולחם הפנים, מה שאין כן בלחמי תודה.

ג. מצה הן באין, ואילו לחמי תודה יש בהן חמץ.

ד. ועצם. בשביל עצמן הם באים, ואילו

מין.

10. אם אף מנחת נסכים טעונה עשר חלות — ראה בזה בהערה לעיל — יש לומר שכוונת הגמרא "יחיד שנתנדב", שכל המנחות באות גם ביחיד וגם בנדבתו, שהרי מתנדב אדם להביא נסכים, וגם כשמתנדב קרבן מביא הוא גם נסכים, ואף שהנסכים באין גם כחובת ציבור; אך אם מנחת סולת טעונה חלות וגם מנחת חוטא שהיא סולת — ראה גם בזה בהערה לעיל — יש לעיין בלימוד הגמרא; וכן במה שהכלילה הגמרא שמן בין חיובי כל המנחות, ומנחת חוטא

קמא בפני עצמן ומרבי יוסי בפני עצמן, וסידר אותם יחד [וראה בחידושים המיוחסים להרשב"א, ויש לפרש את כוונתו על פי דברי ה"טהרת הקודש"].

9. א. ראה הערה בהמשך הענין, שם נתבאר המקור לזה מן הכתוב.

ב. יש להסתפק לדעת רבי שמעון שמנחת מאפה תנור באה גם מחצה חלות ומחצה ריקין [ראה תחילת הפרק], אם מביא הוא עשר חלות קטנות מכל מין ומין, וכשם שהוא עושה בלחמי תודה ובשלמי נזיר, או חמש חלות גדולות מכל

לחמי תודה באין בגלל זבח.

גדול.

ומשנינן: הנהך השוואות שבין המנחות ללחמי תודה, נפישן [רבות הן יותר] מההשוואות ללחם הפנים.

ב. שנתנרב, בנדכה הם באים, ומנחת חביתין חובה היא.

מוסיפה הגמרא להקשות: הניחא אם סבירא לן⁽¹¹⁾ "דבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בבנין אב", כי אז לא תיקשי הקושיא הבאה.

ג. הצאין, מנחות ולחמי תודה אינם באים לחצאין, ואילו מנחת החביתין באה מחציתה בבוקר ומחציתה בערב.

ואולם, אי סבירא לן [אם אכן כך הוא הכלל]: דבר הלמד בגזירה שוה, כגון מנחת חביתין שהיא באה שתיים עשרה חלות מגזירה שוה מלחם הפנים, חוזר ומלמד לאחרים בבנין אב [במה מצינו], אם כן תיקשי:

ד. לפיגול, כלומר, יש בכל המנחות ובלחמי תודה פיגול, שאם הקריב את המתיר שלהם במחשבת פיגול — נתפגלו, ואילו מנחת חביתין אין לה מתיר שכולה עולה כליל, וכל דבר שאין לו מתיר אין לו פיגול.

נילף לכל המנחות מחביתין כהן גדול, ונאמר: מה להלן — במנחת חביתין שנלמדה בגזירה שוה מלחם הפנים — שתיים עשרה חלות, אף כאן בכל המנחות שתיים עשרה חלות הן באין ולא עשר!?

ה. שלא בשבת הן באין, אבל מנחת חביתין באה בכל יום ודוחה את השבת.

ומשנינן: מפתברא שאת כל המנחות מלחמי תודה הוה ליה למילף [יש לנו ללמוד] ולא ממנחת חביתין, שכך דומין הן להם בששה דברים:

ו. ושלא בטומאה הן באין, אבל מנחת חביתין דוחה את הטומאה.

ומקשינן: אדרבה את כל המנחות מחביתין כהן גדול הוה ליה למילף, שכך דומים הם זה לזה בשמונה דברים:

א. הדיוט מביא את המנחות ואת לחמי התודה, ואילו את מנחת החביתין מביא כהן

א. מעשרון⁽¹²⁾ אחד הם באים, ואילו לחמי תודה מכמה עשורונות הם באים.

ב. כלי, כלומר, כלי שרת מקדשים את המנחות ואת מנחת החביתין, ואילו לחמי תודה מתקדשים בשחיטת הזבח.

חריבה היא.

בגזירה שוה המלמד בבנין אב, שהרי עשר חלות מגזירה שוה דתרומת מעשר הם למדים, כמבואר בהערה בהמשך הענין; וראה מה שיישבו.

11. א. ראה זבחים נ ב: דבר הלמד בגזירה שוה, מהו שילמד בבנין אב, תיקו.

12. כלומר, המנחות באות אף מעשרון אחד, וחביתי כהן גדול לעולם עשרון אחד הן.

ב. הקשה בשיטה מקובצת [וכבר הקשו כן התוספות בזבחים נ א ד"ה אמר אמרה]: הרי אף אם מלחמי תודה אנו לומדים הרי זה דבר הלמד

הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בבנין אב, אם כן טעמו הוא משום דיליף מחביתי כהן גדול [הנלמדים בגזירה שוה מלחם הפנים] —

ולכן לומד הוא את כל המנחות מחביתי כהן גדול ולא מלחמי תודה, משום דהני השוואות שבין כל המנחות לחביתי כהן גדול נפישן [רבות המה] מההשוואות ללחמי תודה, וכפי שנתבאר לעיל.

ב. אי סבירא ליה לרבי מאיר דדבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בבנין אב, ואי אפשר ללמוד את כל המנחות מחביתי כהן גדול שאף הן אינן באות שתיים עשרה אלא מכח גזירה שוה; כי אז טעמו של רבי מאיר הוא:

כי יליף לכל המנחות מלחם הפנים שהוא בא שתיים עשרה חלות ולא מלחמי תודה שהן באין עשר, משום דהקדש מהקדש [קדשי קדשים מקדשי קדשים] עדיף ליה למילף, מאשר ללמוד מלחמי תודה שהם קדשים קלים, ואף שבסך כל ההשוואות יש יותר דמיון ללחמי תודה מאשר ללחם הפנים, וכפי שנתבאר לעיל.⁽¹³⁾

שנינו במשנה: חוץ מלחמי תודה ונזירות, שהן באות עשר עשר:

ומפרשת הגמרא את המקור לזה:

לחמי תודה בהדיא כתיב בהו שיהיו עשר.⁽¹⁴⁾

ג. הקדש, קדשי קדשים הם, ואילו לחמי תודה קדשים קלים הם.

ד. ולבונה טעונים המנחות ומנחת החביתין, ולא לחמי התודה.

ה. מצה הן באין, ובלחמי התודה יש חמץ.

ו. ועצם, בגלל עצמן הן באין ולא כלחמי תודה שהן באין בגלל הזבח.

ז. הגשה אל המזבח טעונות כל המנחות ומנחת חביתין, ולחמי תודה אינם טעונים הגשה.

ח. ואישים, מקטירים קומץ מכל המנחות ואת כל מנחת החביתין על האישים, ואילו לחמי תודה נאכלים כולם לכהנים —

והרי הני השוואות של כל המנחות למנחת חביתין נפישן מההשוואות של כל המנחות ללחמי תודה, וכל שכן שיש לנו ללמוד את כל המנחות ממנחת חביתין ולא מלחמי תודה!?

ומשנינו: מכל מקום, קרבן הדיוט מקרבן הדיוט עדיף ליה למילף, מאשר ממנחת חביתין שהיא מנחתו של הכהן הגדול.

שנינו במשנה: רבי מאיר אומר: כולן באות שתיים עשרה חוץ מחלות תודה ונזירות שהן באות עשר עשר:

מפרשת הגמרא את טעמו בשני אופנים:

א. אי [אם] סבירא ליה לרבי מאיר דדבר

¹³ מהקדש; וראה שם מה שכתב בזה.

¹⁴ דכתיב בלחמי תודה: "והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה", ואמרינן לקמן עז ב: נאמר

¹³ העיר בטהרת הקודש: לפי זה אין ציף ללמוד מנחת חביתין שהן באים שתיים עשרה בחוקה חוקה מלחם הפנים, שהרי אף בלי גזירה שוה נלמד אותם מלחם הפנים, שכן הקדש

ומקשינן: והא בעי אפרושי תרומה מינייהו, והרי צריך הוא להפריש מהחלות חלה אחת לתרומה מכל מין, דהיינו, אחת מעשר, וכיון שאין לו עשר חלות, האיך יפריש! ? (17)

וכי תימא דמפריש מכל חדא וחדא, שמא תאמר, יחתוך מכל חלה עשירית, ויתן לכהן —

והרי "והקריב ממנו אחד מכל קרבן" [משמע שלם] אמר רחמנא, ולמדנו שלא יטול פרום [לא יפרוס]! ?

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, בכגון דאפרשינהו לתרומה בלישה, נטל אחד מעשר לתרומה, ותשע הנותרים לבעלים מכל מין ומין — אפה בחלה אחת. (18)

מיתבי לשמואל מהא דתניא בברייתא: כל

וחלות נזירות באות אף הן עשר עשר כלחמי תודה, משום דאמר מר:

זה שאמר הכתוב גבי לחמי תודה: "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו", לרבות שלמי נזיר, שאת החלות הבאים עמהם יביא עשר עשר מכל מין כמו לחמי תודה.

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל: לחמי תודה שמעיקר דינם צריכים להיות ארבעים חלות, עשר עשר מכל מין — שאפאן ארבע חלות, חלה אחת גדולה לכל מין — יצא. (15)

ומקשינן: והא בעינן (16) ארבעים חלות! ?

ומשנינן: רק למצוה צריך שיביא ארבעים, ואינו מעכב.

בגדה ו ב, וכעין זה בפירוש המיוחס לרש"י; וראה גם בר"ן בנדריים יב ב שמפרש כן את תירוץ הגמרא; וכן פירשו התוספות שם, [והוסיפו: ומסתמא נתן לכהן חלקו, מדקאמר "שאפאן ארבע חלות", ולא הזכיר אפיית חלות הקטנות], וראה "שפת אמת" כאן, שבהכרח עושה כן, משום דסבירא ליה להגמרא ד"אחד מכל קרבן" צריך להיות מן עשרה דוקא ככל מעשר שהוא אחד מעשרה; וראה "מקדש דוד" סימן כט אות ב ד"ה והנה, דזה דבעינן אחד מעשרה דוקא, הוא במנין החלות ולא בסולת, והביא את סוגייתנו; וביותר כתב שם דאפילו אם אינן שוות מכל מקום נוטל אחד מעשרה, ראה שם הוכחתו; [אך ראה מה שנשאר שם בצ"ע בסוגייתנו].

וב"שפת אמת" כאן הוכיח בהיפוך, שבהכרח סברה הגמרא שצריך עשר חלות בשעת תרומה, כי אם לא כן לא היה לה לגמרא לומר אלא

כאן "תרומה", ונאמר בתרומת מעשר "תרומה" [והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר], מה להלן אחד מעשרה, אף כאן אחד מעשרה; רש"י מכתב יד.

15. דין שאר המנחות שלא עשה מספר חלות כדינן, מתבאר בברייתא המובאת בהמשך הסוגיא.

16. בנדריים יב ב הגירסא היא "והכתיב ארבעים".

17. בנדריים יב ב נוסף כאן: והא בעי למשקל תרומה! ? וכי תימא דשקיל חדא ריפתא על כולה [מין אחד על כל המינים], והתנן: "אחד מכל קרבן" שלא יטול מקרבן על חברו; וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד, והתנן: אחד שלא יטול פרוסה, אלא דאפרשינהו בלישה.

18. הקושיא והתירוץ נתבאר על פי רש"י

כל המנחות שריבה במידת חלתן או שמיעט במידת חלתן – הרי הן כשרות, חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול שהן פסולות; ויש אומרים: אף חוץ מלחמי תודה ונזירות.

אמר רב הונא: מנחת מאפה שאפאה חלה אחת, יצא. (1)

מאי טעמא? כי "מצת" חסר כתיב, ומשמע: אפילו מצה אחת.

המנחות שריבה במידת [במספר] חלתן, או שמיעט במידת [במספר] חלתן, הרי אלו כשרות, חוץ מלחם הפנים, וחביתי כהן גדול, ולחמי תודה ונזירות, שמספר חלותיהם מעכב.

הרי מבואר בהדיא שמספר החלות מעכב בלחמי תודה, ושלא כדברי שמואל? (20)

עו-ב ומשינין: הוא, שמואל, דאמר כי האי תנא, כתנא קמא שבברייתא הסמוכה, דתניא:

וראה היטב בתוספות בעמוד ב בד"ה שריבה, שלכאורה מבואר מדבריהם שהם מפרשים "במידת" כפשוטו, ולא עוד אלא שאפילו אם לא שינה את מספר החלות אלא שלא היו שוות בגודלן, הרי הן פסולות בכל אלו שנזכרו, ראה שם בצאן קדשים. וכן נראה גם מרש"י בכתב יד לקמן פז ב ד"ה או בכלי, ראה גם בתוספות כאן שהביאו את הסוגיא שם; וראה עוד במקדש דוד סימן ח אות ד ד"ה ובמנחות.

20. כתבו התוספות בעמוד ב את הטעם: לחם הפנים וחביתין כתיב "חוקה" ["חק עולם"] לעכב; ובלחמי תודה כתיב "מצות" בוי"ו, אבל בשאר מנחות כתיב "מצת" [בלא וי"ו], ואפילו כתיב בהו "מצות בוי"ו" גמר ממנחת מאפה [וכמו שאמר רב הונא בעמוד ב, דמ"מצת" האמור במאפה תנור, נלמד, שאם אפאה חלה אחת יצא], ונזירות, דכתיב "שלמיו" לרבות שלמי נזיר.

1. לכאורה נראה, שאין זו מימרא של רב הונא לחדש שיצא, שהרי שנינו בברייתא כן, אלא כוונתו לומר את הטעם שיצא, שהוא משום שנאמר "מצת", וממנה ילפינן לכל המנחות, וכמו שכתבו התוספות בד"ה שריבה.

שאפה מלבד ארבעת החלות עוד חלה שאותה לקחת תרומה.

ב. כתבו התוספות, שאין תרומת הלחמים חלה מיד אלא לאחר אפיה, שהרי שנינו לקמן "שחטה [לקרבן התודה] עד שלא קרמו פניה בתנור, לא קדש הלחם".

ובנדה ו ב כתבו: אף על גב דאין הלחם קדוש אלא משקרמו פניו בתנור ונשחט עליו הזבח, מכל מקום קרי להו "תרומה" [כדאייתא שם "מעשה בשפחתו של רבי שהיתה אופה ככרות של תרומה", ומפרשת שם הגמרא, שהיתה אופה תרומת לחמי תודה שהופרשו בלישה], לפי שייחדו אותה לקרות לה שם תרומה לאחר אפיה ושחיתת הזבח. ונראה, דקדושת הפה איכא עליהו, ואסור לשנותה בחלות אחרות; והוכיחו כן מן הסוגיא בנדרים יב ב; וראה מה שתמה בזה בקרן אורה, כאן; וראה עוד במקדש דוד [סימן כט אות ב ד"ה והנה], וראה עוד בשיעורי רבי שמואל [על סדר הדרף בנדרים יב ב], מה שתמה בכל ענין זה.

19. כן פירש רש"י מכתב יד, ובפירוש המיוחס לרש"י בפירוש שני. ובפירוש ראשון פירש תיבת "מידת" כפשוטו, והיינו שעשה חלות גדולות וממילא נתמעט מספרן, או שעשה חלות קטנות ונתרבה מספרן.